

naj prideta! Če bi sama nič ne opravila, potem bi prišla spet še ona s Črninom, ki bi že vedel, kaj je treba napraviti...

Ogenj se je bil pogasil, samo še žerjavica je tlela. Gozduljo je končno res premagal zaspanec in sama ni vedela, kdaj se je ob svojih mislih in ugibanjih zgubila v sen, iz katerega jo je zbudilo praskanje po vratih. Bil je Črnin, ki jo je prišel buditi. Gozdulja je poznala svojega psa in se ni obotavljala. Vstala je izza ognjišča, previdno odmaknila zapah in odprla vrata, pred katerimi jo je čakala njena črna hudoba.

»Aha, dan si zavohal, Črninček, pa ne bi rad, da bi me zbudilo jutranje lajanje bronastih psov, ki jih ne moreš slišati. O, nič se ne boj, saj sodim, da je tako zgodaj, da naju ne bodo motili na poti. Preden se oglasijo, bova že na varnem v svoji koči, kjer ni sledu božjega in se počutiš najbolje, hihih!... Vidiš, če bi me Tonca ne prekanil, bi tudi meni ne bilo treba hoditi po hišah, kjer diši po blagoslovljeni vodi. O, zakaj se nisva drugače zmenila, ko si se priklatil k meni! Več stekleničic bi moral prinesiti, več! Zdaj jih ne moreš, ker moraš ostati pes, dokler mi je usojeno živeti... Preden pojdeva iz koč v gozdu za vedno, boš pa le moral še nekaj pomagati! Vidiš, tu imajo tistega Tonca, ki je nama ušel in si ga včeraj ovohal na cesti. Spet je naju preslepil. Ni se vrnil v Srednjo vas, v mesto je šel. Gotovo ti je s kapljicami zabrisal sled, da me nisi peljal za njim...«

Črnin je zarenčal, kakor bi hotel potrditi, da res ni bilo proti mestu nobene sledi Tončevih stopinj in da ga tudi po zraku na južno stran ni vohal. Ob renčanju, ki ga je Gozdulja razumela, so se splašile na letah pod streho kokoši in začele v zboru prestrašeno kokodakati, da bi oznanile gospodinji nevarnost, ki jim preti.

Gozdulja je samo pogledala Črnina in pri priči je utihnil.

Tudi kokoši so se pomirile, ko sta se oddaljila od hiše in izginila v gošči.

»Da, kaj sem hotela reči?« je povzela Gozdulja, ko sta bila izven nevarnosti in prišla na stezo, ki je vodila skozi gozd mimo votline, v kateri je bil našel Tonca na svojem begu Bernardkovega očeta kot poglavarja roparjev in ga ozdravil. »Da, Tonca mi moraš spraviti spet v roke, če je v tebi še kaj peklenškega!...«

Črnin je zalajal, da je odmevalo od sten in robov, kakor da sta gozd in gora polna samih peklenščkov... (Dalje.)

Vladislav Fodor

O bogatinu in popotniku

Prevedel Iv. Vouk.

V tistih časih so bogatini vsako poletje zahajali na festival¹ v Salzburg in na trgu pred stolno cerkvijo gledali presunljivo igrano »Bogatinova smrt«.

*

Nekdo izmed tistih bogatih gospodov je po končanem festivalu sedel v svoj avtomobil ter krenil proti domu. Sam je vodil vozilo.

Poleg njega je sedela njegova žena, za njim pa med nagomilanimi kovčegi njegov vozač. Odpotovali so nekega sončnega jutra ob slavnostnem

¹ Festival je čas slavnostnih iger, ki jih prireja mesto ob poletju na prostem pred stolnico v čast slavnemu skladatelju Mozartu, ki je bil rojen v Salzburgu. (Op. prev.)

pritrkavanju zvonov in ta pesem jih je spremljala do tja, kjer je cesta zavila v gore in od koder niso več videli starodavnega mesta z njegovimi cerkvami, gostilnami, grobovi.

Bogatin je bil dobre volje in srečen. V želodcu obilen zajtrk, na srčni strani nabasana listnica, na levi žena: tudi ona na srčni strani. Drveli so v poletnem soncu. Pisane doline so hitele mimo; zrak je bil prepojen z vonjem temnozelenih smrek, s cestnega roba so pokimavale rumene in vijoličaste cvetice. Tako je potoval bogatin: v soncu. S svojim denarjem, svojo ženo in z vsemi svojimi grehi.

»Gospod prehitro vozi,« je spoštljivo opomnil vozač.

Toda bogatina je brzina opajala. Še krepkeje je pritisnil na ojačevalec in voz je rjoveč požiral daljino. Prispeli so na vrh vzpetine. Pod njimi je izginjala v nedogled kakor puščica ravna cesta. Nobenih ovir. Hura! Še hitreje! Naprej! Stroj se je pogreznil proti dolini kakor orkan in bogatin je pohlepno strmel v beli cestni trak. Spodaj se je hkrati pokazala črna pika. V razdalji nekaj kilometrov je bil človek. Počasi je hodil po sredi ceste.

Bogatin je vključil električno trobljo. Zaman. Popotnik pred njim je nebrizno korakal dalje. Moral je zavreti, sicer bi ga bil povozil. Ozlovoljila ga je ta majhna črna pika sredi ogromne pokrajine, ki ga je zadržala v njegovem prostem poletu. Motor je znižal svoje pesmi glas in voz se je polagoma bližal popotniku. Bogatin ga je hotel ozmerjati, toda glas mu je nenadoma zastal. Človek pred njim je šepal. S skrivljeno nogo in pohabljenimi stopali se je vlekel dalje ob berglah. Njih kretnje so se odražale na mučno gibajočih se ramenih. Bogatina je bilo sram. Počasi je zapeljal veliki voz vstric popotnika in ga ustavil:

»Kam?« — »V Linz.«

»Od kod?« — »Iz Innsbrucka.«

»Peš?« — »Peš.«

»Od kdaj?« — »Tri tedne.«

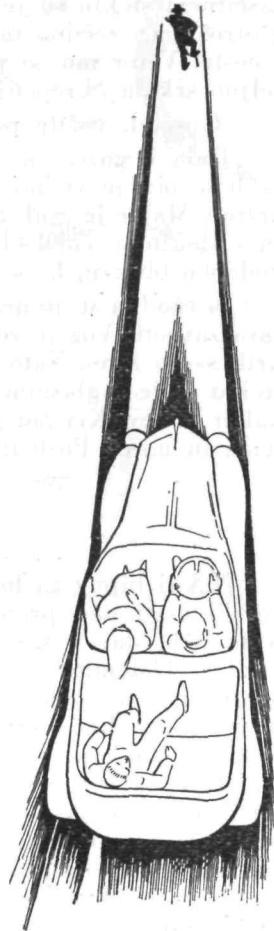
Bogatin je pogledal na bergle, ki so prehodile stotine kilometrov po blatu, v dežju in nevihtah. Pred njim je stal popotnik. Brez pokrivala, prašen, v razcapanem oblačilu. Obličje upadlo, izmučeno: razmršena brada je deloma zakrivala znake trpljenja. Bogatin se je obrnil k vozaču, sedečemu med številnimi kovčgi.

»Dajte mu prostor.«

Popotnik ga je gledal skozi solze in znoj. Oči so mu bile višnjeve. Plavi, nepočesani, znojni lasje so mu viseli čez čelo. Težko je dihal. Z vso težino se je oprl na bergle, ki so se vdrle v cestni prah. Bogatin je od strani pogledal na ženo. V njenih očeh je videl odsev usmiljenja. Pogledal je vozača. Tudi njegov pogled je pritrjeval. Torej se mu ni bilo treba sramovati. Ni bil osamljen v svojem čustvu. Naglo je ponovil:

»Vstopite. Tu je še prostor za vas.«

Popotnikovo obličje je zažarelo. Oči so se mu odprle in zalesketale. Od veselja so mu vzdrtela ramena nad berglami. Nato je kakor čuden

ptič, z eno samo nogo, skočil v avtomobil: še preden bi bogatin utegnil izpremeniti svojo odločitev. Vozač se je še bolj stisnil v svoj kot, da se ne bi dotaknil tistih umazanih cunj.

»Ko pridemo domov, bom ukazal voz razkužiti,« je pomislil bogatin in voz se je premaknil.

Popotnik je dal bergle med noge, naslonil nanje roke in se bolje usedel na udobni sedež.

Strojni voz je požiral daljino. Toda bogatina je obšlo nekaj čudnega pri srcu pod obilno listnico. Čuden občutek, mučen in vendar sladek. Kaj je bilo to? Morda ga je izpreletela toplina dobrote? Ni si znal tega raztolmačiti. Čutil se je lahkega in srečnega.

Strojni voz pa je poskočil naprej, kakor bi se docela sprostil. Na zaščitnem steklu se je odražal popotnikov obraz. Umiril se je. Zaprtih oči, z otroškim, srečnim nasmeškom je užival čudež dobrote, ki ga je dvignila s ceste. Veter mu je polagoma posušil znojno čelo; na pol odprta usta so željno srkala okrepčujočo svežino zraka.

»Gospod, vozite počasneje!« je vnovič opomnil vozač.

Toda bogatin ga ni poslušal. Čudovita, velika radost, ki je ni poznal že leta, mu je vedno globlje pronicala v srce, da je občutil silno potrebo brzine. Motor je rjul, toda on je kljub temu slišal ptičke, žvrgoleče v soncu. In v steklu je videl obraz: vedri popotnikov obraz, ki je valoval na steklu, podoben obrazu, ki se je odtisnil na belem Veronikinem prtju.

In zgodila se je nesreča. Prispeli so na ovinek v največjem diru. Ni bilo časa zavreti. Voz je zdrčal in treščil v drog. Bogatin je še slišal presunljiv krik svoje žene. Nato strašen sunek. Vodilo mu je presekalo prsi. Zaščitno steklo se je z glasnim žvenketom raztreščilo na kose in mu prerezalo vrat kakor britev. Kri mu je zalila oči. Strašno je zahropel. Nato ga je zagrnila tema in mraz. Poslednjič se je zganil in umrl.

*

Nekaj hipov za tem se je znašel daleč, med črnimi pečinami, na strmi gorski cesti nad prepadom. Spomnil se je, da je nekoč že videl takšno cesto. Ah, da: v svojem pozemskem življenju, ko se je z avtomobilom vozil v Dolomitih. Bila je ozka, v skalo izsekana cesta: na eni strani ogromna, v nedogled dvigajoča se stena, na drugi prepad brez dna. In tu se je vlekel dalje s poslednjimi močmi. Mučil se je, se boril, toda nikakor ni mogel dalje po strmini. Nogé ga niso več nesle: zgrudil se je na kamen. Padel je na rob ceste z obrazom nad prepadom. Izčrpan, z osteklenelimi očmi od groze je gledal dol. Pod njim vrtinec. Vanj so se iztekale kakor črnilo črne vode. Zdaj pa zdaj se je odkrušila s pobočja kakšna skala in izginila v dno prepada, iz katerega je zažarel rdeč ogenj. V hipu je prepoznal ta prepad v obliki lijaka. Bil je tisti, ki ga je opeval veliki florentinski pesnik². Bil je večni lijak. Lijak brez dna. Črn in rdeč. Spodaj pa jok in stok in škripanje z zobmi.

² Italijanski pesnik Dante iz 13. stoletja se je rodil v Firencah in je napisal znamenito zgodbo v vezani besedi z naslovom »Božanska komedija«. Prvi del tega velikega dela je »Pekel«. Dante nas pelje v pekel, kjer nam razkazuje pogublence in pripoveduje, kaj so zagrešili, da so prišli tja. Ta pekel si je zamislil kot ogromen lijak, ki je navzdol vedno ožji. Čim nižje pridemo v lijak, tem večje grešnike najdemo, prav na dnu, torej v najožjem delu, so najtežji grešniki. Sem je Dante obsodil izdajalce. (Op. prev.)

Z grozo je odvrnil pogled. Krčevito se je oprijel črne skale, da ne bi padel. A prepad ga je vlekel vase nevzdržno in tedaj je v svojem obupu pogledal kvišku, pogledal je na cesto, ki se je iz mraka dvigala k svetlobi in se izgubila v čudovitem siju.

Kakor pohojen črv se je skušal povzpeti na cesto, Zaman. Veliki kosi črnega skalovja so padali zviška in se mu bližali kakor hrumoč vihar. Nohti, ki jih je obupno iztegnil, da bi se oprijel skale, niso našli opore, prsti so segali v praznino. Čutil je, da je izgubljen, za večno.

Nenadoma je zaslišal glas troblje: po strmi cesti se je bližal bel avtomobil. Naglo kakor puščica je drvel in že se mu je zdelo, da ga bo neusmiljeno povozil, ko je voznik zavrl. Veliki voz se je polagoma bližal in se ustavil poleg njega.

Bogatin je dvignil glavo. V vozu, pri vodilu, je stal popotnik. Zmagoslaven, z bleščečim pogledom. Mehak, zvoneč glas:

»Od kod?« — »Iz življenja.«

»Kam?« — »V večnost.«

»Peš?« — »Peš.«

»Od kdaj?« — »Od vekov.«

Popotnik se je smehljaj in se okrenil k onim v vozu:

»Dajte prostor!«

Nato je pomignil bogatinu:

»Pridi! Še je prostor zate.«

Bogatin je naglo skočil v voz, ki je odbrzel. Nadaljeval je svojo pot k večni luči.

Francè Kunstelj

Na Martinovo

akrat je imel Dolči pet let, ko so prišli črni možje in mu odnesli mamico. Očeta je že vojska vzela in tako je ostal sirota sam na tem božjem svetu. Usmilil se ga je premožen kmet Možina in ga vzela k sebi. »Ob letu dobiš novo obleko,« je dejal, »obutev in kar boš še potreboval.« Od tiste ure je bil Dolči Možinov pastir. Nič hudega mu ni bilo: samo za krave je moral skrbeti, da so bile zmeraj site, pa je bilo vse dobro.

V tistem kraju je še dandanašnji navada, da mora vsak pastir na Martinovo po »martinčke«. To se pravi, da nese ta dan svetemu Martinu vbogajme, da bi svetnik prihodnje leto obvaroval živino boleznim. »Martinčki« so odpustki, ki jih kupujejo pastirji: cukrene Marti-